

ZBADLJIVKE PO ANTIČNO

Izbor grških in rimskih epigramov

Izbrala, popravila in pripravila za objavo:

Nada GROŠELJ

Prevajanje 34 grških in 35 latinskih epigramov, ki so predstavljeni na naslednjih straneh, je bil projekt, s katerim smo se sedanji in nekdanji študentje klasične filologije pomalem ukvarjali kar dve leti. Zаметki segajo še v leto 1997-98, ko je bila ustanovljena Študentska sekcija DAHŠ-a in so naši študentje na Gimnaziji Poljane organizirali literarni večer (z obvezno rimsko zakusko), kjer sta Jera Ivanc in Gregor Pobežin brala prevode grške in rimske vinske poezije. Ta dogodek, ki je s svojo kulturno in umetniško ravnijo najbrž presenetil marsikaterega obiskovalca, nas je spodbudil, da smo začeli razmišljati o še kakšnem takem podvigu – korak naprej pa bi lahko napravili s tem, da bi tudi prevode izdelali kar sami. Ta zamisel se je zdela posrečena iz več vzrokov, med drugim tudi zato, ker bi bil tak projekt dobra šola metričnega prevajanja, saj množina še neprevedenih antičnih del kar vpije po prevajalcih, kak tovrsten prevajalski seminar pa na Oddelku za klasično filologijo še ni organiziran. Potreben je bil le še konkreten predlog in ko je na sestanku jeseni 1998 David Movrin predlagal epigrame, smo se lahko lotili dela.

Kot članica sekcije, ki ji je bil projekt zaupan, sem imela predvsem tri naloge: narediti izbor grških in rimskih epigramov, jih razdeliti med prevajalce in voditi prevajalsko delavnico. Izhajala sem iz dejstva, da je bila količina epigramov predvidena za branje na literarnem večeru (največ za 45 minut), tako da sem se omejila na dobrih 30 epigramov v vsakem jeziku. Vsebinsko smo se odločili zgolj za satirične epigrame, ki so najbližji modernemu pojmovanju te zvrsti. Tako je npr. prišlo v zbirki grških epigramov *Anthologia Palatina*, iz katere sem črpala grška delca, v pošteveh le enajsto poglavje (*Epigrammata convivalia et irrisoria*), medtem ko je ostalih 15 (ki vključujejo krščanske epigrame, opise kipov v bizantinskem gimnaziju, uvode k *Antologiji*, ljubezenske pesmi, posvetila, epitafe, homoerotične pesmi, pesmi v nenavadnih metrumih in nenavadnih oblikah ipd.) odpadlo. Kljub omejitvi pa je bilo materiala še vedno ogromno in zaradi razlike v virih sem morala pri grških in latinskih epigramih postopati različno. Moj prvotni načrt je bil, da bi s pomočjo literarnih zgodovin ugotovila, kateri avtorji so najbolj znameniti, potem pa bi se osredotočila na te, po možnosti v kronološkem zaporedju, v kolikor bi bili pač dostopni. Tega

se mi je tudi uspelo držati pri rimskih avtorjih, kjer si sledijo neoteriki iz 1. st. pr. n. š. (neki Papinij ali morda Pompilij, Bibakul, neznan avtor iz istega obdobja in seveda Katul), Marcial, cesar Hadrijan in njegov prijatelj Flor v besednem dvoboju ter Avzonij in Klavdijan, s katerima stopimo že v 4. st. n. š.

Drugače pa je bilo pri grški *Antologiji*. Prvič je v 11. poglavju le nekaj tistih avtorjev, ki jih posebej izpostavljajo pregledi literarnih zgodovin (kot Antipater iz Tesalonike, Filodem ali Lukilij), pa armada drugih imen, ki jih včasih ni moč zaslediti v dostopnih razpravah. Drugič pa epigrami v tem poglavju (vseh skupaj 442) niso razvrščeni kronološko ali po avtorjih, ampak (zlasti od začetka) po tematskih sklopih – pretežno pivskim epigramom tako sledi niz puščic na stare ženske, potem na boksarje in športnike nasploh, pa na suhe in majhne osebe, zdravnike, slabe pesnike, neumne gramatike in retorje, astrologe, skopuhe, tatove, zanič pevce ... Žal se tudi ta ureditev kmalu zamaje, tako da so (zlasti v drugi polovici) epigrami nakopičeni brez posebne rdeče niti, a kot teme lahko omenimo še brivce, zavistneže, ljudi z velikimi nosovi, vojake, slikarje, tako in drugačno spolnost, norčevanje iz prebivalcev posameznih grških pokrajin – Hijcev, Kilikijcev, Kapadokijcev (v smislu: vsi XY so lopovi – razen enega, ki pa je tudi od tam in zato seveda tudi lopov!), smrdljivce ... Zato se mi je zdelo še najbolje, da tako pri izboru kot pri razporeditvi ne izhajam iz avtorjev, temveč iz vsebine. Skušala sem izbrati epigrame s čimbolj različnimi vsebinami, pri tem pa sem se zanašala v glavnem na lastni okus glede tega, kaj danes še lahko učinkuje smešno. (Mimogrede, zanimivo je opazovati, katere telesne lastnosti so se zdele starim vredne posmeha v primeri z današnjim časom, ki seveda ni kaj dosti boljši, samo navzven bolj »politically correct«. Najbolj prezira vredna se je očitno zdela majhna ali suha postava, medtem ko dandanes šal o prvi skoraj ni – razen tistih, ki letijo na predsednika države -, druga je pa itak ideal. Pač pa ni zbadanja debeluhov, ki so danes tako na udaru. Tempora mutantur ...) Grške epigrame sem tudi citirala v skladu s tem pristopom, namreč ne po avtorjih (kot latinske), ampak po vzoru izvirnika tako, da zaporedni številki, ki jo ima epigram v *Antologiji*, sledi še ime avtorja oz. pripombe kot »avtor neznan«, »avtor negotov« ali celo »drugo«, ki so povzete iz *Antologije*.

Izbrani epigrami, grški kot latinski, torej vsebinsko posegajo na različna področja. Nekateri so povsem osebni in se nanašajo na konkretne osebe ali dogodke, drugi pa so spet bolj podobni šalam ali anekdotam. Recimo tisti grški, kjer nastopa generični »Marko«, ali pa tisti o bolhah, pri katerem se moramo spomniti na znani vic, kako družino na taborjenju cel dan pikajo komarji, zvečer pa sinček ob pogledu na kresničke prestrašeno vzkligne: »Oči, oči, zdaj nas pa že z baterijami iščejo!« Ali pa štorija o Mironu in Lajdi ... Pri bežnem pregledu se sploh zazdi, da je med grškimi več

takih »vicev« kot med latinskimi. Pri Rimljanih se pojavijo predvsem v poznejši dobi, npr. pri Avzoniju, ki je večkrat tudi presajal epigrame iz *Antologije* v latinščino (o zdravniku, o športnikih ...).

Posebno poglavje so seveda »kosmati« epigrama, ki zavzemajo nemajhen del te produkcije (in so npr. v Loebovih izdajah na strani z angleškimi prevodi diskretno prepisani po latinsko!). Če hočemo dobiti vsaj približno predstavo o antičnem epigramu, so obvezni tudi taki, toda po spletu nesrečnih okoliščin so od mojega izbora prav ti skoraj vsi ostali neprevedeni (nekateri grški, pa tudi Katulovi, kjer obtožuje Gelija incesta, Marcialovi). Vendar upam, da tudi tisto malo, kar je prevedeno, kaže, v kakšne straniščne globine so se stari radi spuščali. Od prvotnega izbora je torej nekaj pesmi izpadlo, nekatere pa so bile dodane naknadno (npr. Movrinovi prevodi Katula in Marciala ali prevod, ki ga je prispeval še prof. Matjaž Babič), vendar je bila glavna prvotne zamisli realizirana.

Potem ko sta bila opravljena izbor in porazdelitev epigramov, ki se je pozneje še precej spreminjala glede na delavnost sodelujočih, so se pojavili prevajalski problemi – samo razumevanje besedil (temu naj bi odpomoglo prevajanje po dvojezičnih izdajah), metrika, besedni red in imena. Večina epigramov je napisana v elegičnem distihu, ki slovenščini dobro leži in ki ga mora bodoči prevajalec antičnih besedil čimprej usvojiti, tako da smo se načelno držali prevajanja v izvorno obliko (v veliko pomoč nam je bil članek Josipa Stritarja o slovenskem heksametru, ki ga je priskrbel D. Movrin). Izjema so bile le dvovrstičnice, kjer sem se osebno raje odločila za Sovretov način, torej prevajanje v štirivrstičnice, saj je rimana štirivrstičnica veliko bližje slovenskemu pojmovanju kratke pesmice in pogosto tudi bolj poantirana kot pa kombinacija dveh med seboj različnih verzov. Tega so se oprijeli še nekateri drugi prevajalci, najdemo pa tudi prepesnitve v izvirnem distihu. Izvirne oblike smo se načeloma držali tudi pri drugih metrumih – jambih, trohejih in Falajkovem enajstercu -, vendar je tu večkrat prišlo do odstopanj, ki naj bi približala prevod slovenskemu bralcu. Problematici so npr. jambi, ki zaradi zadnjega poudarjenega zloga v slovenščini radi zvenijo prisiljeno in okorno, zato sem sama v enem primeru (Avzonij XIX, 38) spremenila dolžino in število vrstic ter spremenila jamba v katalektične. Tuje nam zveni tudi holjamb, ki je v enem prevodu (Katul 52) nadomeščen s hiperkatalektičnim jambским senarjem in obogaten z rimami, v drugem (Marcial X, 62) pa z navadnim jambom. Tudi namesto Falajkovega enajsterca se enkrat pojavijo bolj tekoči katalektični daktilski tetrametri (Bibakul), enkrat (Katul 54) pa povsem posodobljena, rimana prepesnitev v katalektičnem jambским senarju. Precej prevodov pa vendarle ostaja zvestih izvorniku.

Od drugih problemov bi izpostavila še nenaravni besedni red, ki se

tako rad prikrade v metrične prevode in ki prav pri tem žanru deluje povsem zgrešeno, saj ne gre za umetelno beletristiko, ampak za krepke, neposredne, pogosto substandardne in karseda naravne zbadljivke. Poleg tega pa so bili prevodi od vsega začetka namenjeni branju pred publiko, tako da so morali biti kar najbolj pregledni in razumljivi. Iz tega vzroka smo se prevajalci včasih tudi odločili kakšno ime izpustiti ali celo ponašiti, zlasti, kadar s sodobnega vidika pravzaprav ni pomembna konkretna oseba, marveč tip, ki ga predstavlja. Tak primer so pesmice o generičnem »Markos«-u, ki je postal Marko, ali pa o raznih zdravnikih, kjer nam niso več pomembne tedanje osebe in njihove »žrtve«, ampak samo še smešenje napak pri določenem poklicu. Skratka, potrebnih je bilo precej sestankov, tako splošnih kot individualnih s posameznimi prevajalci, da smo prediskutirali probleme in spravili prevode na neko enotno raven, pa še potem so bili včasih potrebni popravki. Toda mislim, da se nam je trud splačal in da lahko naš prvi poskus opogumi tudi naslednje generacije klasičnih filologov.

Nada Grošelj, februar 2000

GRŠKI EPIGRAMI

(vsi so vzeti iz zbirke *Anthologia Palatina*, XI. poglavje)

30. FILODEM

Ὁ πρὶν ἐγὼ καὶ πέντε καὶ ἐννέα, νῦν, Ἀφροδίτη,
 ἐν μόλις ἐκ πρώτης νυκτὸς ἐς ἡέλιον,
 οἶμοι καὶ τοῦτ' αὐτὸ καταβραχύ· πολλὰκι δ' ἤδη
 ἡμιθανὲς θνήσκει τοῦτο τὸ τερμέριον.
 ὦ γῆρας, γῆρας, τί ποθ' ὕστερον, ἦν ἀφίικηαι,
 ποιήσεις, ὅτε νῦν ὦδε μαραινόμεθα;

Jaz, Afrodita, ki prej sem zmogel po petkrat, devetkrat,
 zdaj še enkrat težko, preden zasvita se dan.
 Jój, pa še tistikrat enkrat na hitro. Zgodi se, da večkrat
 gine mi mrtev na pol tale mednožni sodrug.
 Starost, ah starost, le kaj bo šele potem, ko ti prideš?
 Kaj povzročiš? Midvá čisto sva uvela že zdaj!

Prevedla Jera Ivanc

71. NIKARH

ἤκμασε Νικονόη· κάγῳ λέγω· ἤκμασε δ' αὐτῆ
 ἠνίκα Δευκαλίων ἀπλετον εἶδεν ὕδωρ.
 Ταῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν, ἀλλ' ὅτι ταύτην
 οὐκ ἄνδρα ζητεῖν νῦν ἔδει, ἀλλὰ τάφον.

Zrasla je v cvet Nikonója in jaz še pristavim, da zrasla
 tákrat, ko Dévkalión videl je rasti vodé.
 Mi o téh dneih nič ne vemó, le to, da bi ona
 morala prej kot moža grob si začeti iskat.

Prevedla Ignacija J. Fridl

75. LUKILIJ

Οὗτος ὁ νῦν τοιοῦτος Ὀλυμπικὸς εἶχε, Σεβαστέ,
 ρίνα, γένειον, ὀφρῦν, ὠτάρια, βλέφαρα·
 εἶτ' ἀπογραψάμενος πύκτης ἀπολώλεκε πάντα,
 ὥστ' ἐκ τῶν πατρικῶν μηδὲ λαβεῖν τὸ μέρος·

εἰκόνοιον γὰρ ἀδελφὸς ἔχων προενήνοχεν αὐτοῦ,
καὶ κέκριτ' ἀλλότριος, μηδὲν ὁμοιον ἔχων.

Tale olimpijec, cesar, ki danes je tak, kakor vidiš,
nekdaj imel je še nos, čelo, ušesa, oči.
Kadar sprejel je poklic rokoborca, pa vse je pogubil,
izmed očetnih dobrin deleža sploh ni dobil:
brat pred sodniki je namreč pokazal njegovo podobo,
rekli so: »Tujec je ta, sliki podoben ni nič.«

Prevedla Ignacija J. Fridl

79. LUKILIJ

Πύκτης ὦν κατέλυσε Κλεόμβροτος· εἶτα γαμήσας
ἔνδον ἔχει πληγῶν Ἴσθμια καὶ Νέμεα,
γραῦν μαχίμην, τύπτουσαν Ὀλύμπια, καὶ τὰ παρ' αὐτῶ
μᾶλλον ἰδεῖν φρίσσων ἢ ποτὲ τὸ στάδιον.
" Ἄν γὰρ ἀναπνεύσει, δέρεται τὰς παντὸς ἀγῶνος
πληγὰς, ὡς ἀποδῶ· κἂν ἀποδῶ, δέρεται.

Padel je mojster pesti Kleombrot, kar si našel je ženo,
v hiši domači ima Istma, Nemeje udar,
borbeno starko, ki suva ga s silo olimpijcev, dom pa
vidi, da v strahu je on, česar ni zrl stadion.
Kadar zadihati skuša, kot v pravcati bitki se vsuje
ploha udarcev takoj, vrne, pa spet je tepen.

Prevedla Ignacija J. Fridl

80. LUKILIJ

Οἱ συναγωνισταὶ τὸν πυγμάχον ἐνθάδ' ἔθηκαν
ἼΑπιν· οὐδένα γὰρ πώποτ' ἐτραυμάτισεν.

Tu rokoborcu poklicni tovariši grob so nasuli,
Apija namreč nikdar ran ni nikomur zadal.

Prevedla Ignacija J. Fridl

85. LUKILIJ

Νύκτα μέσσην ἐποίησε τρέχων ποτὲ Μάρκος ὀπλίτης,
 ὥστ' ἀποκλεισθῆναι πάντοθε τὸ στάδιον.
 Οἱ γὰρ δημόσιοι κείσθαι τινα πάντες ἔδοξαν
 ὀπλίτην τιμῆς εἵνεκα τῶν λιθίνων.
 Καὶ τί γάρ; εἰς ὥρας ἠνοίγετο· καὶ τότε Μάρκος
 ἦλθε, προσελλείπων τῷ σταδίῳ στάδιον.

Marko nekoč se je uril do polnoči v teku z orožjem;
 štadion končno zapró, njega pa notri pusté.
 Nihče opazil ga ni, saj spričo njegove hitrosti
 mislili so, da je kip, ne pa, da človek je živ.
 Zjutraj se štadion znova odpre, in glej ta napredek -
 Marko je tekel vso noč, končno dospel je na – štart.

Prevedla Nada Grošelj

95. LUKILIJ

Τὸν μικρὸν Μάκρωνα θέρους κοιμώμενον εὐρῶν
 εἰς τρώγλην μικρὸς τοῦ ποδὸς εἴλκυσε μῦς.
 Ὅς δ' ἐν τῇ τρώγλῃ ψιλὸς τὸν μῦν ἄποπνίξας,
 »Ζεῦ πάτερ«, εἶπεν »ἔχεις δεύτερον Ἡρακλέα«.

Nekdaj pritlikavi Makro zaspal je v poletni vročini,
 našla ga drobna je miš, v luknjico zvekla s seboj.
 On pa, junak, se je zbudil in kar golorok jo zadavil,
 potlej pa vzkliknil: »O Zevs, novega Herakla glej!«

Prevedla Nada Grošelj

103. LUKILIJ

Ἐξ ἀτόμων Ἐπίκουρος ὄλον τὸν κόσμον ἔγραψεν
 εἶναι, τοῦτο δοκῶν, Ἕ Αλκιμε, λεπτότατον.
 Εἰ δὲ τότε ἦν Διόφαντος, ἔγραψεν ἄν ἐκ Διοφάντου,
 τοῦ καὶ τῶν ἀτόμων πούλύ τι λεπτοτέρου,
 ἦ τὰ μὲν ἄλλ' ἔγραψε συνεστάναι ἐξ ἀτόμων ἄν,
 ἐκ τούτου δ' αὐτάς, Ἕ Αλκιμε, τὰς ἀτόμους.

Svet da je ves iz atomov, nekoč Epikur je napisal.
 Misлил je pač še takrat, da je najmanjši atom.

Če bi tedaj Diofanta poznal, bi napisal, da svet je
 iz Diofanta nastal, manjšega kakor atom,
 ali pa, da so ostale stvari iz atomov zgrajene,
 zgradbo atomov pa bi tvoril on sam – Diofant.

Prevedla Jelena Isak

113. NIKARH

Τοῦ λιθίνου Διὸς ἐχθὲς ὁ κλινικὸς ἤψατο Μάρκος·
 καὶ λίθος ὦν καὶ Ζεὺς, σήμερον ἐκφέρεται.

Včeraj se kipa je Zeusa zdravilničar Marko dotaknil.
 Kip je bil bog in kamnit, vendar je že pokopan.

Prevedla Jelena Isak

118. KALIKTER

Οὐτ' ἐκλυσεν Φεΐδων μ', οὐθ' ἤψατο· ἀλλὰ πυρέξας
 ἐμνήσθην αὐτοῦ τούνομα, κάπέθανον.

Ni se me zdravnikova
 roka dotaknila,
 a že sama misel nanj
 me je v smrt pahnila.

Prevedla Nada Grošelj

121. KALIKTER

Χειρουργῶν ἐσφάξεν' Ἀκεστορίδην' Ἀγέλαος·
 »Ζῶν γὰρ χαλεύειν«, φησὶν »ἔμελλε τάλας«.

Naš doktor Agelaj
 bolnika je zaklal.
 Povedal je, zakaj:
 ker živ bi hrom ostal!

Prevedla Jelena Isak

132. LUKILIJ

Μισῶ, δέσποτα Καίσαρ, ὅσοις νέος οὐδέποτ' οὐδεὶς
 ἤρεσε, κἂν εἶπη, »μῆνιν ἄειδε θεά«,
 ἀλλ' ἦν μὴ Πριάμου τις ἔχη χρόνον ἡμιφάλακρος,
 ἢ καὶ κυρτὸς ἄγαν, οὐ δύνατ' ἄλφα γράφειν.
 Εἰ δ' ὄντως οὕτως τοῦτ' ἔστ' ἔχον, ὦ ὑπάτε Ζεῦ,
 εἰς τοὺς κηλήτας ἔρχεται ἡ σοφία.

Sit sem, o Cezar, vseh teh, ki jim nihče od mladih za nič ni
 dober, čeprav bi dejal »Srd mi, boginja, zapoj!«
 Star moraš biti kot Priam, skrivenčen, na pol tudi plešast;
 vsak, ki to ni, jim ne zna – alfe napisati prav.
 Zeus najvišji! Če takšna je stvar, potem pa edino
 k temu, ki kilo ima, pride povrh še modrost...

Prevedel David Movrin

133. LUKILIJ

Τέθνηκ' Εὐτυχίδης ὁ μελογράφος. Οἱ κατὰ γαῖαν
 φεύγετ' ἔχων ᾠδὰς ἔρχεται Εὐτυχίδης·
 καὶ κιθάρας αὐτῷ διετάξατο συγκατακαῦσαι
 δώδεκα, καὶ κίστας εἰκοσιπέντε νόμων.
 Νῦν ὑμῖν ὁ Χάρων ἐπελήλυθε· ποῦ τις ἀπέλθη
 λοιπὸν, ἐπεὶ χᾶδην Εὐτυχίδης κατέχει.

Meliški pesnik Evtihid umrl je; v beg, vi pod zemljo,
 pravkar Evtihid gre k vam, ode prinaša s seboj.
 S truplom je velel sežgati še dvanajst kithar in ob njih še
 petkrat po pet košar, polnih njegovih poem.
 Končno vas Haron ujel je; le kam naj kdo še pobegne
 zdaj, ko Evtihid celo Had v oblasti ima?

Prevedel David Movrin

151. AVTOR NEZKAN

Ῥήτορος ἄδ' εἰκῶν· ὁ δὲ ῥήτωρ, ῥήτορος εἰκῶν.
 Καὶ πῶς; Οὐ λαλεῖ· οὐδὲν ὁμοιότερον.

To je govornikov kip. – Resnično, kot pravi govornik.
 - Res? – Seveda, ves tih! Nič mu podobno ni bolj.

Prevedel David Movrin

152. AMIJAN

Εἰ βούλει τὸν παῖδα διδάξαι ῥήτορα, Παῦλε,
ὡς οὔτοι πάντες, γράμματα μὴ μαθέτω.

Pavel, če hočeš, da kdaj tvoj sin postal bo govornik,
kakršni danes pač so, črk naj nikdar ne spozna.

Prevedel David Movrin

166. AVTOR NEZNAN

Πλουτεῖν φασί σε πάντες, ἐγὼ δέ σέ φημι πένεσθαι·
χρηῖσις γὰρ πλούτου μάρτυς, Ἀπολλόφανεσ.
Ἄν μετέχης αὐτῶν σὺ, σά γίνεται· ἄν δὲ φυλάττης
κληρονόμοις, ἀπὸ νῦν γίνεται ἀλλότρια.

Pravijo vsi, da bogat si. Jaz edini zanikam.
Saj si bogat le takrat, kadar zapravljaš denar.
Tvoje je namreč zares le tisto, kar sam uporabljaš,
kar pa v mošnjičku stari, vnukov postalo je last.

Prevedla Jelena Isak

172. LUKILIJ

Γεννηθὲν τέκνον κατεπόντισεν Αὐλὸς ὁ κνιπὸς,
ψηφίζων αὐτοῦ σωζομένου δαπάνας.

Lastno dete utopíl
je Avel skoropiti.
Pa zakaj ga je ubil?
Je hotel prihraniti...

Prevedla Jelena Isak

186. NIKARH

Νυκτικόραξ ἄδει θανατηφόρον· ἀλλ' ὅταν ἄση
Δημόφιλος, θνήσκει καὺτὸς ὁ νυκτικόραξ.

Kadar skovir se zadere,
smrt s svojim krikom razširja.
Ko pa Demofil zapoje,
smrt pokosi še skovirja.

Prevedla Jelena Isak

192. LUKILIJ

Μακροτέρω σταυρῶ σταυρούμενον ἄλλον ἑαυτοῦ
ὁ φθονερὸς Διοφῶν ἐγγὺς ἰδῶν ἐτάκη.

Ljubosumnež

Ko je zagledal ob sebi nekoga viseti na križu
večjem, kot bil je njegov, zjokal se je Diofont.

Prevedla Jelena Isak

196. LUKILIJ

Ῥύγχος ἔχουσα Βιτῶ τριπιθήκινον, οἶον ἰδοῦσαν
τὴν Ἐκάτην αὐτὴν οἶομ' ἀπαγχονίσαι,
»Εἴμι!« λέγει »σώφρων, Λουκίλλιε, καὶ μονοκοιτῶ.«
Αἰδεῖται γὰρ ἴσως, »παρθένος εἴμι,« λέγειν.
Ὅς δὲ λέγει μισεῖν με, κακὸν τοιοῦτο γαμήσας,
τῆς αὐτῆς σχοίη τέκνα σαοφροσύνης.

Bito podobna po gobcu je opici, saj še Hekata,
brž ko bi videla njo, v zanko bi dala svoj vrat.
Pravi, da pamet ji svetuje sami ponoči ležati,
saj jo gotovo je sram reči: »Devica sem še.«
Tisti, ki mene sovraži, naj s tako se spako oženi,
z njo naj otroke ima, pamet jim matere da!

Prevedla Jelena Isak

232. KALIAS ARGEJEC

Αἰεὶ χρυσίον ἦσθα, Πολύκριτε· νῦν δὲ πεπωκώς,
ἑξαπίνης ἐγένου λυσομανές τι κακόν·
αἰεὶ μοι δοκέεις κακὸς ἔμμεναι. Οἶνος ἐλέγχει
τὸν τρόπον· οὐκ ἐγένου νῦν κακός, ἀλλ' ἐφάνης.

Vedno si bil kot zlato, Políkrit, a zdaj, ko popivaš,
mahoma, kar naenkrát, blazen postaneš in slab.
Meni se vedno je zdelo, da tak si. Vino razkrije
čud – slab nisi *postal*, slab si *pokazal* se zdaj.

Prevedla Jera Ivanc

235. DEMODOK

Καὶ τότε Δημοδόκου· Χῖοι κακοί· οὐχ ὁ μὲν, ὅς δ' οὐ·
πάντες, πλὴν Προκλέους· καὶ Προκλῆς δὲ Χίος.

Demodokova je, da na Hiosu vsi so bedaki.
Ne samo ta ali ōni – prav vsi so enaki;
Vsi, Prokles pa ne.
Prokles, ki s Hiosa je.

Prevedla Jera Ivanc

268. DRUGO

Οὐ δύναται τῆ χειρὶ Πρόκλος τὴν ῥῖν' ἀπομύσσειν·
τῆς ῥινὸς γὰρ ἔχει τὴν χέρα μικροτέρην·
οὐδὲ λέγει Ζεῦ σώσον ἐάν πταρῆ· οὐ γὰρ ἀκούει
τῆς ῥινός· πολὺ γὰρ τῆς ἀκοῆς ἀπέχει.

Proklos si s prsti nosu nikakor ne more otreti:
roke premajhne mu dlan nosa obseči ne da.
Nikdar, ko kihne, ne reče si: »Bog pomagaj!«, ko vendar
kihanja slišati ni; nos predaleč je stran.

Prevedla Sonja Capuder

272. AVTOR NEGOTOV

Ἀνέρας ἠρνήσαντο, καὶ οὐκ ἐγένοντο γυναῖκες·
οὔτ' ἄνδρες γεγάσιν, ἐπεὶ πάθον ἔργα γυναικῶν·
οὔτε γυναῖκες ἔασιν, ἐπεὶ φύσιν ἔλλαχον ἀνδρῶν.
Ἀνέρες εἰσὶ γυναιξί, καὶ ἀνδράσιν εἰσὶ γυναῖκες.

Moški so spol zavrnili, a ženske še niso postali;
rojeni niso kot moški, saj njih ravnanje je žensko;

hkрати pa niso kot ženske, saj moške so vendar narave.
Ženske jih vse za moške in moški za ženske imajo.

Prevedla Sonja Capuder

276. LUKILIJ

Εἰς φυλακὴν βληθεὶς ποτε Μάρκος ὁ ἀργός, ἔκοντι,
ὀκνῶν ἐξελεθεῖν, ὠμολόγησε φόνον.

V ječi je Marko Lenoba nekoč prostovoljno pristal: ker
ni se ljubilo mu ven, raje priznal je umor.

Prevedla Sonja Capuder

277. LUKILIJ

Τῆς νυκτὸς τροχάσας ἐν ὕπνοις ποτὲ Μάρκος ὁ ἀργός,
οὐκέτ' ἐκοιμήθη μὴ πάλι που τροχάσῃ.

Sanjal nekoč je Marko Lenoba, da urno je tekel.
Nič več ne spi od tedaj: zanj je napor bil prehud.

Prevedla Sonja Capuder

315. LUKILIJ

Εἶσιδεν' Αντίοχος τὴν Λυσιμάχου ποτὲ τύλην,
κούκέτι τὴν τύλην εἶσιδε Λυσίμαχος.

Videl nekoč je Antioh blazino v Lizimaha hiši:
svoje blazine odtlej videl Lizimah ni več.

Prevedla Sonja Capuder

330. NIKARH

Ἐκλήθην ἐχθές, Δημήτριε· σήμερον ἦλθον
δειπνεῖν. Μὴ μέμψη, κλίμακ' ἔχεις μεγάλην·
ἐν ταύτῃ πεποίηκα πολὺν χρόνον· οὐδ' ἂν ἐσώθην
σήμερον, ἀλλ' ἀνέβην κέρκον ὄνου κατέχων.

Ἦψαι τῶν ἄστρον· Ζεὺς ἠνίκα τὸν Γανυμήδην
 ἤρπασε, τῆδ' αὐτὸν φαίνεται, ἔχων ἀνέβη.
 Ἐνθεν δ' εἰς Αἴδην πότ' ἀφίξεται; Οὐκ ἀφυῆς εἶ·
 εὕρηκας τέχνην πῶς ἔση ἀθάνατος.

Res si včeraj me vabil, Demetriji, in jaz se primajem
 danes šele, a kaj! – tvojih stopnic je preveč.
 Toliko časa na njih sem prebil, da težko bi jih zmogel
 sam, ko ne bil bi se vzpel osla držeč se za rep.
 Dom se ti vzpenja v nebo; ko Zeus Ganimeda je ugrabil,
 tja se je dvignil, držeč fanta v svojih rokah.
 Nič ne vprašam, če v Had kdaj prišel boš. Nisi neumen,
 sredstvo gotovo imaš: z njim premagal boš smrt.

Prevedla Sonja Capuder

340. PALADAS

Ἔμοσα μυριάκις ἐπιγράμματα μηκέτι ποιεῖν·
 πολλῶν γὰρ μωρῶν ἔχθραν ἐπεσπασάμην.
 Ἄλλ' ὅπταν κατίδω τοῦ Παφλαγόνος τὸ πρόσωπον
 Πανταγάθου, στέξαι τὴν νόσον οὐ δύναμαι.

Stokrat sem sveto že sklenil, da dal bom slovo epigramu,
 saj sem nakopal si z njim mnogo bedakov na vrat.
 Toda da pride mi le pred oči Paflagonec Pantagat,
 dobri so sklepi vsi preč, brž recidivo dobim.

Prevedla Nada Grošelj

341. PALADAS

Αἰνίζειν μὲν ἄριστον, ὁ δὲ ψόγος ἔχθεος ἀρχή·
 ἀλλὰ κακῶς εἰπεῖν, Ἀττικόν ἐστι μέλι.

Pohvale nikdar dosti ni,
 a graja vir je razprtij.
 Pa vendar ploha zlih besed
 mi tekne bolj kot turški med.

Prevedla Nada Grošelj

390. LUKILIJ

Εἴ με φιλεῖς, ἔργω με φίλει, καὶ μή μ' ἀδικήσης,
 ἀρχὴν τοῦ βλάπτειν τὴν φιλίαν θέμενος.
 Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποισιν ἐγὼ πολὺ κρέσσονα φημι
 τὴν φανερὰν ἔχθραν τῆς δολερῆς φιλίας.
 Φασὶ δὲ καὶ νῆσσι ἀλιπλανέεσσι χερεῖους
 τὰς ὑφάλους πέτρας τῶν φανερῶν σπιλάδων.

Bodi prijatelj v dejanjih, če res si prijatelj! Ne bodi
 z mano zato, da nekoč laže bi mi škodoval.
 Mislim, da ni ga človeka, ki ne bi odkrito sovraštvo
 manj povzročilo mu zla kakor prijatelj lokav.
 Saj tudi ladji, ki blodi po morju, baje so nevarne
 skale, prežeče na dnu, bolj kot čeri nad vodo.

Prevedla Nada Grošelj

411. AVTOR NEZNAN

Εἰς βαλανεῖον ἐκπύρωτον.

Τοῦτο πυρὰν μᾶλλον κλήζειν δεῖ, κοῦ βαλανεῖον,
 ἦν ποθ' ὁ Πηλείδης ἦψε Μεινοιτιάδη,
 ἦ τὸν Μηδείης στέφανον, τὸν ἀεῖρεν Ἴρινης
 ἐν θαλάμοις Γλαύκης εἵνεκεν Αἰσονίδου.
 Φεῖσαί μου, βαλανεῦ, πρὸς τοῦ Διός· εἰμὶ γὰρ ἀνὴρ
 πάντα γράφων τὰ βροτῶν ἔργα καὶ ἀθανάτων.
 Εἰ δὲ πρόκειται σοι πολλοὺς ζῶντας κατακαίειν,
 ἄπτε πυρὰν ξυλίην, δῆμιε, μὴ λιθίνην.

Prevročā kopel.

To ne zasluži imena kopel, ampak rajši grmada,
 tista, ki jo je Ahil Patroklu nekdanj prižgal;
 ali pa venec ognjen, ki ga bojda je spletla Medeja
 Glavki za svatbeni dar, besna zaradi moža.
 Daj, prizanesi, kurilec, pri Jupitru; veš, jaz sem človek
 tak, ki zapiše prav vsa dela bogov in ljudi.
 Če pa usoda zahteva zares, da sežgeš na grmadi
 množice živih ljudi, ta naj bo vsaj iz lesa.

Prevedla Nada Grošelj

413. AMIJAN

᾽ Ως κῆπον τεθυκῶς, δειπνον παρέθηκεν ᾽ Απελλῆς,
 οἶόμενος βόσκειν ἀντὶ φίλων πρόβατα.
 ᾽ Ἦν ῥαφανὶς, σέρις ἦν, τῆλις, θρίδακες, πράσα, βολβοὶ,
 ὤκιμον, ἡδύοσμον, πήγανον, ἀσπάραγος·
 δείσας δ' ἐκ τούτων μὴ καὶ χόρτον παραθῆ μοι,
 δειπνήσας θέρμους ἡμιβρεχεῖς, ἔφυγον.

Kot da bi vrt žrtvoval, tako nas gostil je Apeles,
 ne, kot da hrani ljudi, temveč kot čredo ovac.
 Nudil radič je, solato, čebulo, baziliko, meto,
 rutico, redkev in por, zraven še kakšen beluš.
 V strahu, da pride za tem še seno ali klaja iz jasli,
 z muko pogoltnil sem bob, potlej pa spustil se v beg.

Prevedla Nada Grošelj

432. LUKIJAN

᾽ Εσβεσε τὸν λύχνον μῶρος, ψυλλῶν ὑπὸ πολλῶν
 δακνόμενος, λέξας· »Οὐκέτι με βλέπετε.«

Nek možakar, ne prav bister,
 je od bolh bil čisto preč.
 Kaj storiti? Luč upihne,
 češ: »Ne vidite me več!«

Prevedla Nada Grošelj

LATINSKI EPIGRAMI

PAPINIJ 1

*Ridiculum est cum te cascam tua dicit, amici
 fili Potoni, sesquisenex puerum.
 Dic tu illam pusam: sic fiet mutua muli:
 nam vere pusus tu, tua amica senex.*

Res gre človeku na smeh, ko te ljubica kliče starina,
 ona, ki več šteje let, mali Potonijev sin.

Reci ji punčka! Tako ji povrneš sam milo za drago.
Kajti fantiček si ti, starka pa tvoje dekle.

Prevedla Ana Premk

BIBAKUL frg. 6

*Catonis modo, Galle, Tusculanum
tota creditor urbe venditabat.
Mirati sumus unicum magistrum,
summum grammaticum, optimum poetam
omnis solvere posse quaestiones,
unum deficere expedire nomen.
En cor Zenodoti, en iecur Cratetis!*

Galus, nedavno Katonovo vilo
je razprodajal po vsem mestu upnik.
Čudil sem se, da izvrstni učitelj,
vzorni gramatik in cenjeni pesnik,
on, ki razreši prav vsako vprašanje,
enega le poravnal ni plačila.
Čudno, ko vendar je moder kot Krates
ali Zenódot, dva pojma omike!

Prevedla Ana Premk

NEZNAN AVTOR frg. 7

*Et verba antiqui multum furate Catonis
Crispe Iugurthinae conditor historiae.*

Mnogo prevzel si besed starodavnega pisca Katona,
Krisp, ko si pisal, kako Rim se z Jugurto je bil.

Prevedla Ana Premk

KATUL 52

*Quid est, Catulle? quid moraris emori?
Sella in curulei struma Nonius sedet,
Per consulatum perierat Vatinius;
Quid est, Catulle? quid moraris emori?*

Katul moj, kaj je? Kaj mencaš, še nisi mrtev?
 Kurulski stol je Nonijeve golše žrtev,
 Vatiniju, lažnivcu, konzulat se daje ...
 Katul moj, kaj je? Kaj mencaš, še nisi mrtev?

Prevedel David Movrin

KATUL 54

*Otonis caput oppido pusillum,
 Herei rustica semilauta crura,
 Subtile et leue peditum Libonis,
 Si non omnia, displicere uellem
 Tibi et Fuficio seni recocto.
 Irascere iterum meis iambis
 Immerentibus, unice imperator.*

Otónov grah, ki nosi ga na vratu,
 vonjave hlevske Herovih podplatov,
 Libónov urni, tihi piš iz riti:
 če vsega ne, vsaj tega se znebiti
 bi moral – ti in tvoj Fufikij stari.
 Naj spet par mojnih jambov te razjari,
 nič krivih, o poveljnik plemeniti!

Prevedel David Movrin

KATUL 69

*Noli admirari, quare tibi femina nulla,
 Rufe, uelit tenerum supposuisse femur,
 Non si illam rarae labefactes munere vestis
 Aut perluciduli deliciis lapidis.
 Laedit te quaedam mala fabula, qua tibi fertur
 Valle sub alarum trux habitare caper.
 Hunc metuunt omnes. Neque mirum; nam mala ualde est
 Bestia, nec quicum bella puella cubet.
 Quare aut crudelem nasorum interfice pestem,
 Aut admirari desine cur fugiunt.*

Naj ne čudi te, Ruf, če nikjer ni na svetu dekleta,
 ki položilo pod te vitko bi stegno hote,
 dasi bi skušal ganiti jo z novo, prekrasno obleko,

dasi podaril bi ji kamen kristalno svetleč.
 Škodi ti le govornica, ki širi povsod se o tebi,
 češ da v vdolbini pazduh biva ti kozel preteč.
 Vsi se hudo ga bojijo. To res je hudobna zverina,
 z njo očarljivo dekle spati si nič ne želi.
 Torej napravi že konec tej kruti nadlogi nozdrvi,
 sicer več čudno ne glej, ko pred teboj vse beži.

Prevedla Ana Premk

KATUL 83

*Lesbia mi praesente uiro mala plurima dicit;
 Haec illi fatuo maxima laetitia est.
 Mule, nihil sentis. Si nostri oblita taceret,
 Sana esset; nunc quod gannit et obloquitur,
 Non solum meminit, sed, quae multo acrior est res,
 Irata est; hoc est, uritur et coquitur.*

Lezbija vedno me žali in zmerja, če mož je v bližini,
 česar se tisti bedak vedno nadvse veseli.
 Osel neumni, si slep? Pozabivši na me bi molčala,
 hladne bila bi krvi. Ker pa me psuje, grdi,
 ne le, da še sem ji v mislih, še nekaj močnejšega čuti -
 jezna je, čemur je vzrok žgoča ljubezen in strast.

Prevedla Ana Premk

KATUL 93

*Nil nimium studeo, Caesar, tibi uelle placere,
 Nec scire utrum sis albus an ater homo.*

Nič mi preveč ni do tega, da hotel bi ustreči ti, Cezar,
 niti ne briga me nič, ali si tič ali miš.

Prevedla Nada Grošelj

KATUL 95

*Zmyrna mei Cinnae nonam post denique messen
 Quam coepta est nonamque edita post hiemem,
 Milia cum interea quingenta Hortensius uno*

...

*Zmyrna cauas Satrachi penitus mittetur ad undas,
 Zmyrnam cana diu saecula peruoluent.
 At Volusi Annales Paduam morientur ad ipsam
 Et laxas scombris saepe dabunt tunicas.
 Parua mei mihi sint cordi monumenta sodalis,
 At populus tumido gaudeat Antimacho.*

Zmirna, ki dragi moj Cina jo ustvarjal devet je poletij,
 pilil jo zim devet, zdaj je naposled izšla.
 Pač pa Hortenzij medtem je naklepal stotisoče verzov.

...

Zmirna bo slavna še tam, kjer Satrah vrtinči valove,
 Zmirno bo bral še vek, danes zagrnen v meglo.
 Pač pa Voluzij končal bo že v Padovi skupaj z Anali,
 dobrimi le za papir, kamor bi ribe zavil.
 Jaz naj uživam v stvaritvah prijatelja, drobnih, a krasnih,
 ljudstvo pa kar naj časti vzbuhli Antimahov slog.

Prevedla Nada Grošelj

KATUL 103

*Aut, sodes, mihi redde decem sestertia, Silo,
 Deinde esto quamuis saeuus et indomitus;
 Aut, si te nummi delectant, desine, quaeso,
 Leno esse atque idem saeuus et indomitus.*

Prosim, da daš mi nazaj sto tisoč sestercijev, Silo,
 potlej lahko, če želiš, trd si in neupogljiv.
 Če pa denar ti diši, tedaj na srce ti polagam:
 prosim, ne bodi zvodnik, zraven pa trd, neupogljiv.

Prevedla Nada Grošelj

KATUL 113

*Consule Pompeio primum duo, Cinna, solebant
 Moecillam; facto consule nunc iterum
 Manserunt duo, sed creuerunt milia in unum
 Singula. Fecundum semen adulterio.*

Kina, takrat, ko Pompej je bil prvič na konzulskem stolčku,
 dva Mojki sta ... no, konzul že drugič je zdaj,

dva sta ostala, a vsak od obeh se je s tisoč pomnožil.
Takšna s prešuštvom je stvar: seme krepko obrodi.

Prevedel David Movrin

MARCIAL II, 27

*Laudantem Selium cenae cum retia tendit
Accipe, sive legas, sive patronus agas.
»Effecte! graviter! cito! nequiter! euge! beate!
Hoc volui!« »Facta est iam tibi cena, tace.«*

Selij, ki hrano rad hvali, naj vedno tvoj gost bo pri mizi -
najsi si sam to želiš, najsi patrona igraš.
»Hitro! Izbrano! Razsipno! Imenitno! Prav dobro! Odlično!
Res, prav to si želim!« »Molči, večerjo že imaš.«

Prevedla Neža Vilhelm

MARCIAL II, 30

*Mutua viginti sestertia forte rogabam,
Quae vel donanti non grave munus erat.
Quippe rogabatur felixque vetusque sodalis
Et cuius laxas arca flagellat opes.
Is mihi »Dives eris, si causas egeris« inquit.
Quod peto, da, Gai: non peto consilium.*

Revež sem brez denarja in dvajset sestercev bi prosil.
Tebe bi prosil milo, breme pretežko ti ni.
Star je in dober prijatelj, ki sem ga prosil usluge,
skrinja njegova ječi, ker je polna preveč.
Pravi: Bogat boš postal, če se med juriste boš vpisal.
Daj mi, kar prosim te, Gaj, saj mi nasvetov ni mar.

Prevedla Neža Vilhelm

MARCIAL II, 88

*Nil recitas et vis, Mamerce, poeta videri.
Quidquid vis esto, dummodo nil recites.*

Nič ne poveš in želiš, Mamerk, sloveti kot pesnik.
Bodi, karkoli želiš, dokler nam nič ne poveš.

Prevedla Neža Vilhelm

MARCIAL III, 32

*An possim vetulam quaeris, Matronia: possum
Et vetulam, sed tu mortua, non vetula es.
Possum Hecubam, possum Niobam, Matronia, sed si
Nondum erit illa canis, nondum erit illa lapis.*

Maral bi starko, sprašuješ, Matronija; morda bi maral,
vendar ti to nisi več – ti si prej živi mrtvak.
Maram še Hekubo, Niobo tudi, Matronija, vendar
prva ne sme biti pes, druga pa kamen pretrd.

Prevedla Neža Vilhelm

MARCIAL III, 51

*Cum faciem laudo, cum miror crura manusque,
dicere, Galla, soles: »Nuda placebo magis,«
et semper vitas communia balnea nobis.
Numquid, Galla, times ne tibi non placeam?*

Kadar ti hvalim obraz, ko čudim se rokam in nogam,
rečeš mi, Gala, takrat: »Gola še bolj ti bom všeč!«
Hkrati pa vedno ogiblješ se vsakršne skupne kopeli.
Saj se menda ne bojiš, Gala, da všeč ti ne bom?

Prevedel David Movrin

MARCIAL III, 69

*Omnia quod scribis castis epigrammata verbis
inque tuis nulla est mentula carminibus,
admiror, laudo: nihil est te sanctius uno:
at mea luxuria pagina nulla vacat.
Haec igitur nequam iuvenes facilesque puellae,
haec senior, sed quem torquet amica, legat.
At tua, Cosconi, venerandaque sanctaque verba
a pueris debent virginibusque legi.*

Vse epigrame, ker pišeš jih s čistim samo besediščem
 (v pesmicah tvojih en sam tič ni omenjen nikjer),
 cenim in hvalim; resnično, največji svetnik si med vsemi,
 v mojih pa knjigah strani polne so vseh svinjarij.
 Moje naj berejo fantje ničprida in lahka dekleta,
 moje naj starec odpre, kadar ga ženska mori.
 Tvoje častite in svete besede pa, dragi Koskonij,
 morajo brati samo fantki in punčke v klopeh.

Prevedel David Movrin

MARCIAL IV, 12

*Nulli, Thai, negas, sed si te non pudet istud,
 hoc saltem pudeat, Thai, negare nihil.*

Vsakomur, Tajda, ustrežeš; če tega se že ne sramuješ,
 potlej pa naj te bo vsaj sram, ker ustrežeš v vsem.

Prevedel David Movrin

MARCIAL V, 43

*Thais habet nigros, niveos Laecania dentes.
 Quae ratio est? Emptos haec habet, illa suos.*

Črni so Tajde zobje, a Lajkanije snegu podobni.
 Vzrok pa je? Kupljene ta, ona še svoje ima.

Prevedel Aleš Maver

MARCIAL V, 58

*Cras te victurum, cras dicis, Postume, semper.
 Dic mihi, cras istud, Postume, quando venit?
 Quam longe cras istud, ubi est? aut unde petendum?
 Numquid apud Parthos Armeniosque latet?
 Iam cras istud habet Priami vel Nestoris annos.
 Cras istud quanti, dic mihi, possit emi?
 Cras vives? hodie iam vivere, Postume, serum est:
 Ille sapit, quisquis, Postume, vixit heri.*

Jutri živel bom, to ti je zmerom na ustih, Posmrtni.
 Daj, razodeni, povej, kdaj ta jutri bo tu?
 Kje je, odkod se prikaže, iz kolike dalje, ta jutri?
 Ali v armenske, se mar v partske je kraje zgubil?
 Saj tvoj jutri prečudni že star je kot Priam in Nestor.
 S kakšnim denarjem, povej, jutri kupiti se da?
 Jutri boš živel? Že danes živeti, Posmrtni, je pozno.
 Moder, Posmrtni, je ta, kdor je že včeraj živel.

Prevedel Aleš Maver

MARCIAL V, 81

*Semper pauper eris, si pauper es, Aemiliane.
 Dantur opes nulli nunc nisi divitibus.*

Tudi posihmal ubog boš, če zdaj si ubog, moj Milko.
 Danes denarci lete le bogatinom v mošnjih.

Prevedel Aleš Maver

MARCIAL IX, 97

*Rumpitur invidia quidam, carissime Iuli,
 Quod me Roma legit, rumpitur invidia.
 Rumpitur invidia, quod turba semper in omni
 Monstramus digito, rumpitur invidia.
 Rumpitur invidia, tribuit quod Caesar uterque
 Ius mihi natorum, rumpitur invidia.
 Rumpitur invidia, quod rus mihi dulce sub urbe est
 Parvaque in urbe domus, rumpitur invidia.
 Rumpitur invidia, quod sum iucundus amicis,
 Quod conviva frequens, rumpitur invidia.
 Rumpitur invidia, quod amamus quodque probamus:
 Rumpatur, quisquis rumpitur invidia.*

Spati zavistnost nekemu ne da, moj cenjeni Julij,
 ker me Rimljani bero, spatni zavistnost ne da.
 Spati zavistnost ne da, ker v sleherni množici vedno
 kažejo s prstom na me, spatni zavistnost ne da.
 Spati zavistnost ne da, ker dva dodelila cesarja
 razne sta ugodnosti mi, spatni zavistnost ne da.
 Spati zavistnost ne da, ker vikend imam na deželi,
 v mestu pa hiško povrh, spatni zavistnost ne da.

Spati zavistnost ne da, ker drag sem prijateljem svojim,
 vsem dobrodošel kot gost, spati zavistnost ne da.
 Spati zavistnost ne da, ker cenjen povsod sem, priljubljen:
 kar naj bedi, če komú spati zavistnost ne da!

Prevedel Aleš Maver

MARCIAL X, 4

*Qui legis Oedipoden caligantemque Thyesten,
 Colchidas et Scyllas, quid nisi monstra legis?
 Quid tibi raptus Hylas, quid Parthenopaeus et Attis,
 quid tibi dormitor proderit Endymion?
 Exutusve puer pinnis labentibus? Aut qui
 odit amatrices Hermaphroditus aquas?
 Quid te vana iuvant miserae ludibria chartae?
 Hoc lege, quod possit dicere vita: »Meum est.«
 Non hic Centauros, non Gorgonas Harpyasque
 invenies: hominem pagina nostra sapit.
 Sed non vis, Mamurra, tuos cognoscere mores
 nec te scire: legas Aetia Callimachi.*

Bereš o kralju Ojdipu, o slepem očetu Tiestu,
 Scilah, Medejah – kaj ni branje pošastno vse to?
 Kaj boš z ugrabljenim Hilom, kaj z Atisom, s Partenopejem,
 kaj ti hasnil bo kdaj speči Endimij, povej!
 Kaj fantin, ki so v zraku mu krila odpadla? Pa tisti
 Hermafrodit, ki je bil z nimfami skregan na smrt?
 Kaj boš s praznim igračkanjem v bedastih knjigah? Preberiti
 kaj, kjer življenje lahko reklo bo: »Moje je to!«
 Tukaj nobenih kentavrov, nobenih gorgon ali harpij
 našel ne boš, saj dehti človek iz mojih strani.
 Ti pa, Mamura, ker nočeš spoznanj o svojem značaju
 niti o sebi, naprej beri Kalimahov čvek.

Prevedel David Movrin

MARCIAL X, 39

*Consule te Bruto quod iuras, Lesbia, natam,
 Mentiris. Nata es, Lesbia, rege Numa?
 Sic quoque mentiris. Namque, ut tua saecula narrant,
 Ficta Prometheo diceris esse luto.*

Lezbija, to, kar prisegaš – da leta, ko ti si rojena,
 Brut je bil konzul -, je laž. Numa takrat je bil kralj?
 Še ena laž. Zakaj tvoja stoletja povejo nam jasno:
 glina je tvoj element, zgnetel te je Prometej.

Prevedla Nada Grošelj

MARCIAL X, 62

*Ludi magister, parce simplici turbae:
 sic te frequentes audiant capillati
 et delicatae diligat chorus mensae,
 nec calculator nec notarius velox
 maiore quisquam circulo coronetur.
 Albae leone flammeo calent luces
 tostamque fervens Iulius coquit messem.
 Cirrata loris horridis Scythae pellis,
 qua vapulavit Marsyas Celaenaeus,
 ferulaeque tristes, sceptrā paedagogorum,
 cessent et Idus dormiant in Octobres:
 aestate pueri si valent, satis discunt.*

Daj, učitelj, prizanesi tej preprosti množici
 in lasati mulci bodo končno res prisluhnilo.
 Cenil te bo krog ob mizi finega okusa zbran,
 tolikšen, da ne računar niti stenograf priznan
 ni še nikdar z večjim vencem poslušalcev bil obdan.
 Svetli dnevi v znaku leva vsi razžarjeni gore,
 v juliju že kar na polju zrelo žito praži se.
 Pusti, naj ostane v kotu scitski korobač usnjen,
 bič, s katerim je v Kelajnah drzni Marsij bil tepen.
 Pusti v kotu bridke šibe, žezla pedagoških glav
 spatati zdaj, saj spet oktobra jih ob idah boš pobral.
 Dosti se otrok poleti sam uči – če je le zdrav!

Prevedel David Movrin

MARCIAL X, 70

*Quod mihi vix unus toto liber exeat anno
 desideriae tibi sum, docte Potite, reus.
 Iustius at quanto mirere quod exeat unus,
 labantur toti cum mihi saepe dies.*

*Non resalutantis video nocturnus amicos,
 gratulor et multis; nemo, Potite, mihi.
 Nunc ad luciferam signat mea gemma Dianam,
 nunc me prima sibi, nunc sibi quinta rapit.
 Nunc consul praetorve tenet reducesque choreae,
 auditur toto saepe poeta die.
 Sed nec causidico possis impune negare,
 nec si te rhetor grammaticusve rogent:
 balnea post decumam lasso centumque petuntur
 quadrantibus. Fiet quando, Potite, liber?*

Grajaš me, češ da na leto izdam eno samcato knjigo,
 praviš, da len sem preveč, modri prijatelj Potit.
 Z večjo pravico se čudil bi temu, da pride sploh kakšna;
 večkrat mi dnevi kot prah urno med prsti spolze.
 V jutranjem mraku povsod za prijatelji svojimi gledam,
 mnogim izrečem pozdrav, meni, Potit, ga nihče!
 Zdaj pri kipu Diane pečatim nekakšno pogodbo,
 zmenjen ob enih sem tam, zmenjen ob petih drugje.
 Zdaj me konzul zagrabi, ko gre od predstave, zdaj pretor,
 vsak od obeh po cel dan s pesnikom rad bi kramljajal.
 Isto, če pride odvetnik, govornik, celo, če učitelj,
 tem se odreči ne da nekaznovano prav nič.
 Zbit, ko pride deseta, želim si samo še kopeli
 z nekaj drobiža. Le kdaj knjigo naj pišem, Potit?

Prevedel David Movrin

MARCIAL X, 90

*Quid vellis vetulum, Ligia, cunnum?
 Quid busti cineres tui lacessis?
 Tales munditiae decent puellas
 - Nam tu iam nec anus potes videri -;
 Istud, crede mihi, Ligia, belle
 Non mater facit Hectoris, sed uxor.
 Erras, si tibi cunnius hic videtur,
 Ad quem mentula pertinere desit.
 Quare si pudor est, Ligia, noli
 Barbam vellere mortuo leoni.*

Kaj si, Ligija, cufaš staro pizdo?
 Kaj še drežaš v kremirane ostanke?
 Taka finost je le za mlade punce,

ti pa nisi podobna niti starki.
 Ta reč, Ligija, se poda, verjemi,
 ženi Hektorja, ne njegovi mami.
 Pojma nimaš, če to je zate pizda,
 kamor kurc že stoletja več ne spada.
 Torej, Ligija, vzemi pamet v roke,
 mrtvi beštiji več ne puli grive.

Prevedla Nada Grošelj

MARCIAL XI, 67

*Nil mi das vivus; dicis post fata daturum.
 Si non es stultus, scis, Maro, quid cupiam.*

Nič mi zaživa ne daš in praviš, da dal boš po smrti.
 Maro, če nisi bedak, dobro veš, kaj si želim.

Prevedel dr. Matjaž Babič

FLOR I

*Ego nolo Caesar esse,
 ambulare per Britannos
 . . .
 Scythicas pati pruinas.*

Jaz že nočem biti Cezar -
 kaj bi hodil v vas k Britancem,
 . . .
 kaj trpel bi skitske zime!

Prevedla Nada Grošelj

HADRIJAN I – odgovor:

*Ego nolo Florus esse,
 ambulare per tabernas,
 latitare per popinas,
 culices pati rotundos.*

Jaz že nočem biti Florus –
 kaj bi hodil v vas k pijancem,
 kaj bi lazil k pivskim bratcem,
 kaj trpel komarje pike!

Prevedla Nada Grošelj

AVZONIJ XIX, 38

De Myrone qui Laidis noctem rogaverat

*Canus rogabat Laidis noctem Myron:
 tulit repulsam protinus
 causamque sensit et caput fuligine
 fucavit atra candidum.
 idemque vultu, crine non idem Myron
 orabat oratum prius.
 sed illa formam cum capillo comparans
 similemque, non ipsum, rata
 (fortasse et ipsum, sed volens ludo frui)
 sic est adorta callidum:
 »Inepte, quid me, quod recusavi, rogas?
 patri negavi iam tuo.«*

O Mironu, ki je vprašal Lajdo, če bi šla z njim v posteljo

Ko stari Miron je nekoč
 si želel spati z Lajdo,
 je rekla ne, a on takoj
 je pravi vzrok uganil,
 zato si sivo glavo vso
 je s sajami prebarval.
 Nazaj pridrsa tak kot prej,
 le črn, in isto prosi.
 A Lajdi zdi obraz se znan,
 čeprav lasje so drugi
 (morda celo spregleda trik,
 pa šala jo zabava),
 in reče: » 'Ne' dobil je že
 tvoj oče, brihtna glava!«

Prevedla Nada Grošelj

AVZONIJ XIX, 45

In degenerem divitem moecho genitum

*Quidam superbus opibus et fastu tumens
tantumque verbis nobilis
spernit vigentis clara saeculi nomina,
antiqua captans stemmata,
Martem Remumque et conditorem Romulum
privos parentes nuncupans.
Hos ille Serum veste contexti iubet:
hos caelat argento gravi,
ceris inurens ianuarum limina
et atriorum pegmata.
Credo, quod illi nec pater certus fuit
et mater est vere lupa.*

Izprijenemu in bogatemu sinu prešuštnice

Nadutež nek, ošaben in zelo bogat,
samo v besedah plemenit,
prezira vsa imena slavna naših dni.
Raziskal je rodovnik svoj:
da Mars in Rem in Romul, pravi, pravzaprav
njegovi starši so. Zato
v kitajsko svilo sam jih všiti je velel,
v srebrne pladnje jih vkoval,
postavlja kipe v atrij, zraven vrat, pred prag,
police polni, slika strop.
Verjamem rad, saj za očeta sam ne ve
in mati psica je zares.

Prevedla Jelena Isak

AVZONIJ XIX, 81

De signo Iovis tacto ab Alcone medico

*Alcon hesterno signum Iovis attigit. Ille
quamvis marmoreus vim patitur medici.
Ecce hodie iussus transferri e sede vetusta
effertur, quamvis sit deus atque lapis.*

O Jupitrovem kipu, ki se ga je dotaknil zdravnik Alkon

Včeraj dotaknil se Alkon je Jupitra kipa. In kipec,
dasi iz marmorja ves, čuti zdravnikovo moč.
Kajti že danes veleli na *zadnjo* so pot ga odnesti
stran s promenadne poti, kljub temu, da je bog.

Prevedla Jelena Isak

AVZONIJ XIX, 95

Pulchrum dei responsum

*Doctus Hylas caestu, Phegeus catus arte palaestrae,
clarus Olympiacis et Lycus in stadiis,
an possent omnes venturo vincere agone,
Hammonem Lybiae consulere deum.
Sed deus, ut sapiens: »Dabitur victoria vobis
indubitata equidem, si caveatis« ait,
»ne quis Hylam caestu, ne quis certamine luctae
Phegea, ne cursu te, Lyce, praetereat.«*

Pameten božji odgovor

Hilas, za boks strokovnjak, Fegej, ki je več rokoborec,
zraven še Likus, tekač slaven z olimpijskih prog,
k Amonu šli so iskat si odgovor o igrah prihodnjih,
ali lahko jim vsem trem zmago doseči uspe.
Bog pa kot modrec tako je govoril: »Da, zmaga bo vaša
čisto brez dvoma, zares, le, če vam tole uspe:
Hila le v boksu nihče, nihče v rokoborbi Fegeja,
v teku pa tebe nihče, Likus, ujeti ne sme!«

Prevedla Jelena Isak

KLAVDIJAN 13

In podagrum qui carmina sua non stare dicebat

*Quae tibi cum pedibus ratio? Quid carmina culpas?
Scandere qui nescis, versiculos laceras?
»Claudicat hic versus; haec« inquit »syllaba nutat«;
atque nihil prorsus stare putat podager.*

Mrtvoudnemu bolniku, ki pravi, da moje pesmi ne stojijo prav

Kaj le o stopicah veš, da moje pesnitve napadaš?

Ti jih še brati ne znaš, rad pa bi pljuval po njih.

Praviš, »ta verz je pohabljen in tamle en zlog Ti odstopa.«

Ker si pač sam mrtvoud, meniš, da nič ne stoji.

Prevedla Jelena Isak

LITERATURA

Izvirna besedila so povzeta po naslednjih izdajah:

1. Grški epigrami:

Epigrammatum Anthologia Palatina. Instruxit Fredericus Duebner. Vol. 2. Paris: Firmin Didot, 1872. 2 volumina.

2. Latinski epigrami:

Papinij, Mark Furij Bibakul in neznan avtor: *Il libro di Gaio Valerio Catullo e i frammenti dei »poeti nuovi«*. A cura di Giovanni B. Pighi. Torino: Classici UTET, 1978.

Gaj Valerij Katul: *Catulle: Poésies*. Texte établi et traduit par Georges Lafaye. Paris: Société d'édition »Les belles lettres«, 1922.

Mark Valerij Marcial: *M. Valerii Martialis Epigrammaton libri*. Recognovit Walter Gilbert. Lipsiae: Teubner, 1896.

Marco Valerio Marziale: *Gli epigrammi*. A cura di Cesare Vivaldi. Roma: Grandi Tascabili Economici Newton, 1993.¹

Flor in Publij Elij Hadrijan: *Minor Latin Poets*. With introductions and English translations by J. Wight Duff and Arnold M. Duff. London: Loeb, 1961.

Decim Magnus Avzonij: *Ausonius*. With an English translation by Hugh G. Evelyn White. Vol. 2. London: Loeb, 1949. 2 vols.

Klavdij Klavdijan: *Claudian*. With an English translation by Maurice Platnauer. Vol. 2. London: Loeb, 1956. 2 vols.

Prevedli:

Matjaž Babič
 Sonja Capuder
 Ignacija J. Fridl
 Nada Grošelj
 Jelena Isak
 Jera Ivanc
 Aleš Maver
 David Movrin
 Ana Premk
 Neža Vilhelm

¹ Epigrami št. III,51, III,69, IV,12, X,4, X,62 in X,70.